

ตราสัญลักษณ์ประจำกรมทางหลวง

ที่มาและความสำคัญตราสัญลักษณ์กรมทางหลวง

เมื่อครั้งอดีต การเดินทางสัญจรด้วย “เส้นทาง” คมนาคมทางบกผ่านไปยังพื้นที่ห่างไกล ล้วนเต็มไปด้วยความยากลำบาก ต้องอาศัย “ช่าง” เป็นพาหนะหลักในการเดินทาง ลัดเลาะและบุกป่าฝ่าดงไปยังจุดหมายปลายทาง ตราบเมื่อแรกสถาปนากรมทางหลวง “ช่าง” ยังได้มีบทบาทสำคัญในภารกิจบุกเบิกสร้างทางของเหล่า นายช่างแห่งกรมทางหลวงด้วย เหตุนี้ หลวงเดชาดิวงศ์วรวิวัฒน์ อธิบดีกรมทางหลวง คนที่ ๔ จึงได้นำภาพ “กูปช้าง” และ “งาช้างคู่” มาใช้ในการออกแบบตราสัญลักษณ์กรมทางหลวง ซึ่งใช้สืบมาจนถึงทุกวันนี้

“พระวิษณุกรรม”

สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เกล้า “ชาวทาง”

“พระวิษณุกรรม” เทวดาผู้เป็น “นายช่างใหญ่” ของพระอินทร์

ผู้สร้างสรรค์และเนรมิตเครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งของ และอาคารสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น ทั้งยังเป็นผู้นำวิชาช่างมาสอนแก่มวลมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ ช่างไทยทุกแขนง รวมทั้งเหล่าข้าราชการกรมทางหลวง จึงให้ความเคารพศรัทธาในฐานะ “บรมครูช่าง” หรือ “เทพแห่งวิศวกรรม” โดยกรมทางหลวง ได้จัดสร้างเทวรูปพระวิษณุกรรมประดิษฐานไว้บริเวณด้านหน้าอาคารพหลโยธิน มีลักษณะเป็นปางประทับบนแท่น พระบาทด้านขวามือวาง พระบาทด้านซ้ายห้อยลง พระหัตถ์ขวาถือค้อน (จอบสำหรับขุดไม้) และพระหัตถ์ซ้ายถือลูกตึง เพื่อเป็นสิริมงคลและเป็นขวัญกำลังใจให้กับข้าราชการ

ทางหลวงเป็นปัจจัยพื้นฐานการพัฒนาประเทศ ในอดีตนับย้อนหลังกลับไปร้อยกว่าปีที่ผ่านมา บ้านเมืองของเรายังเป็นสังคมของชนบทเกือบทั่วทั้งประเทศ การเดินทางต้องใช้แรงงานคน แรงงานสัตว์ รวมทั้งพลังงานจากธรรมชาติในการเดินทาง ในทางบกในระยะทางไกลๆ ต้องใช้ ช้าง เป็นพาหนะ พอเริ่มมีการก่อสร้างทาง กรมทางหลวง ยังใช้ช้างช่วยในการสร้างทางด้วย ต่อมาภายหลังการเดินทางพัฒนาขึ้น จึงไม่จำเป็นต้องใช้ช้างในการเป็นพาหนะอีกต่อไป การสร้างทางก็มีอุปกรณ์ที่ทันสมัยกว่ามาทดแทน ฉะนั้น ช้างจึงต้องวางวาง

แต่เดิมตราสัญลักษณ์ประจำกรมทาง ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๘๔ สันนิษฐานว่าเป็นลักษณะดังภาพ

ภาพ ตราสัญลักษณ์เดิมของกรมทาง ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๘๔

(ภาพจากหนังสือที่ระลึกในงานฉลองวันคล้ายวันสถาปนากรมทางหลวง ครบ ๘๔ ปี ๑ เมษายน ๒๕๓๙)

และหลังจากนั้น หลวงเดชาติวงศ์วรรัตน์ (พันตรี ม.ล.กรี เดชาติวงศ์) อธิบดีกรมทางลำดับที่ ๔ จึงคิดตราสัญลักษณ์ของกรมทางขึ้นเป็นลักษณะรูปกุบช้างและงาช้างไว้ เพื่อเป็นอนุสรณ์ ตราสัญลักษณ์ประจำกรมทาง ยังพัฒนาต่อมาเรื่อยจนถึงรูปแบบปัจจุบันที่ใช้งานอยู่

ภาพ ตราสัญลักษณ์ประจำกรมทาง ปี พ.ศ. ๒๔๘๕

(ภาพจาก ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๙ ตอนที่ ๗๒ หน้า ๒๒๔๙ ฉบับลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๘๕)

ภาพ ตราสัญลักษณ์ประจำกรมทางหลวงแผ่นดิน ปี พ.ศ. ๒๔๙๕

(ภาพจาก ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๙ ตอนที่ ๔๘ หน้า ๙๑๘ ฉบับลงวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๙๕)

ภาพ ตราสัญลักษณ์ประจำกรมทางหลวง ปี พ.ศ. ๒๕๐๘

(ภาพจาก ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๒ ตอนที่ ๑๑๓ หน้า ๑๒๔๓ ฉบับลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๐๘)